

DE LIEFDE VAN GARTJAN DE SCHILLEBOER

DOOR
G. J. PEELEN

Wat die Geertje toch in zoo'n dreuge Klaos as Gartjan zien mag, da's mien kepleet een raodsel! Zoo'n frissche deeren!

Afijn, de schijve zulle wel een woordje meegesproke hebben!

Dat was de algemeene opinie in het dorp.

En 't was waar: Gartjan was een sloome, sullige vent, en al dicht bij de dertig — Geertje was een frischblozend jong meisje.

En wáár was het ook, dat Gartjan er warmpjes inzat, tenminste zijn stiefmoeder, zwarte Kaatje.

Maar dat was allemaal „krek allins”, vonden de dorpelingen.

Gartjan was de schilleboer.

Hij ging nu al jaren iederen dag met z'n hittekarretje naar de dichtbijge provinciestad, om langs de huizen de schillen en 't groenteafval op te halen.

Z'n vader was er indertijd mee begonnen; met een hondekarretje eerst.

Maar gaandeweg was z'n bedrijf uitgebreid: de hond was vervangen door een hit, en van één koe, die hij vrij voerde van 't opgehaalde, was z'n stal tot vijf beesten uitgegroeid.

Langzamerhand had de oude De Gooijer de naam gekregen, van een goedgevulde kous te hebben, en, na de dood van zijn vader, had Gartjan met de schillewijk ook stilzwijgend 't gerucht overgenomen van de kous!

Er veranderde niet veel — in 't kleine boerderijtje — Zwarte Kaatje, z'n stief-

moeder, die „de boks” aanhad, en de hand op de buil hield, bestuurde, als Gartjan naar stad was, de boerderij en spaarde zoo een knecht uit. —

Samen zorgden ze, voor hij 's morgens wegreed, voor de melkerij, samen zochten ze 't opgehaalde uit, want „d'r wouwe nog wel es scherpe spullen”, zooals spijkers en aardappelmessjes, tuschen zitten, en samen molken en voerden zij 's avonds weer.

Zoo was iedere dag gelijk aan de vorige. —

En iets van 't muffige van z'n beroep, kwam over Gart Jan's wezen.

Hij had iets schuwachterbaks over zich. Geen kwaje kerel overigens, maar wat dood. Daar had trouwens z'n stiefmoeder meer schuld aan dan hijzelf.

Zij regeerde; hij bleef het kind, de jongen, die niet meespreken mocht; die slechts te zwijgen had als z'n moeder wat bedisselde. En zijn ouder worden veranderde daar niets aan. Zoo werd hij de verlegen, in zichzelfgekeerde zwijger.

Hij had geen „vrouwenvleesch”, zeiden z'n reeds lang getrouwde leeftijdsgenooten.

In plaats van 's avonds op „de beurs” te staan bij de dorpspomp, zooals de anderen, zat hij stilletjes achter de kachel, in 't donkere bakhuis, in vaders stoel. —

Op z'n knie de „Oeffeningen” van Wulfert Floor, het boek, dat de heele bibliotheek van zijn vader uitgemaakt had, of een oude Enkhuizer Almanak

Zat hij stilletjes achter de kachel

waarin hij aantekende wanneer de koeien gedekt of uitgeteld waren. —

't Bakhuis was gebrekkig door een olielamp verlicht; er was wel electrisch in huis, maar dat liep teveel op, vond z'n moeder.

Zij was bezig de sokken van Gartjan te stoppen of aan te breien, of om de versche botervoorraad aan te vullen, door een gelijk gewicht aan zout door een te mengen. —

Zoo gingen de meeste avonden voorbij, zonder dat er een woord gewisseld werd.

Ze duurden trouwens nooit lang.

Tegen negenen keek moeder hem enkel even aan; meer had Gartjan niet nodig.

Gedwee ging hij dan naar de deel, de koeien voor de nacht afvoeren, terwijl zij de pap opschepte. —

Zoo ging dag na dag, en jaar na jaar voorbij, zonder eenige verandering, behalve dat Zwarte Kaatje geleidelijk Ouwe Kaatje genoemd werd.

Ook Gartjan had gemerkt dat z'n stiefmoeder een dagje ouder werd, en in stilte was een stoutmoedig plan ge-

rijpt, dat tot schuchtere uitvoering kwam op een door-de-weeksche-kerkavond.

In het beschermend donker na de bidstond voor 't gewas, had hij 't gevaagd Geertje van Galen op te wachten, — en met een:

„Genavond, Geertje”, met haar mee op te loopen. „'t Wil anders nog mar niks, met 't weer, wô?”

„Nee, zeg dat wel, Gart Jan!”

Zoo was hij naast haar gegaan, met kleine nietszeggendheden.

En dat zij z'n geleide zonder protest toegelaten had, was hem 't bewijs, dat zij stilzwijgend toestemming gaf, dat hij met haar „ging”. Tot groote verbazing van oude Kaatje kwam Gartjan 'de volgende Zaterdagavond niet direct terug naar huis, van den barbier.

De pap stond al een poosje op tafel en de koeien rommelden al ongeduldig hun kettingen tegen de rondhouten voor hij binnen kwam. —

Kaatje gebruikte nooit veel woorden tegen Gartjan. Dat was ook niet noodig.

Haar vragende blik was hem voldoende:

„O, es effe wezen buurten bij Van Gaolen!” „Zoo!” zei ze enkel. —

Toen gebruikten ze, verder zijgend, hun pap.

's Zondags bestond Gartjan 't, zóó maar, op klaarlichte dag, uit de kerk met Geertje mee te komen —, wat onwennig en schutterig zijn arm om de hare gehaakt. —

Dit zei den dorpingen, wat den „burgers” verlofingskaartjes zeggen.

Men wist nu, dat Gartjan en Geertje verkeering hadden. —

Z'n moeder zag het ook. —

„Daar doe je goed an, jong”, zei ze terwijl ze de wit geplooid knipmuts voor 't zwarte huiskapje verwisselde, „da's goed, dâ je op een vrouw uutgewès bin!

'k Zal 't wel niet zoo lang meer maake, dâ vuul ik wel; en a'k uut den tied bin, is 't beter dat er eigen over de vloer kump. — Da steet me goed an.

Las-ze vanaovend uut de kerk mar

es meekomme, dat deerentje!"

Gartjan herinnerde zich niet, ooit zooveel woorden achtereen van haar gehoord te hebben.

Het maakte hem blij en trotsch, en met iets meer leven in z'n stem dan gewoonlijk, zei hij dankbaar:

„Da's goed moeder, 'k zal d'r veur zurrege!"

De menschen waren niet zoo tevreden als ouwe Kaatje.

„Da's nou toch heel geen stel!" werd er gezegd.

„Zoo'n frissche jonge deeren met zoo'n ouwe dreuge vent. Wat bezielt die Geertje!"

Daar wete de schijve ok wel meer van!

Je zou zegge, hoe krijgt ie 't nog veur mekaor, zoo'n hauteklaos!

't Is mar goed dat ze niet als telang verkeerung hoeve te hebbe; a'k die ouwe Kaatje zoo es anzie, die verouwert hard!

Anders kos 't nog best es uutrake, as 't lang zou dure!"

En 't was waar dat die twee wat uiteenliepen: Gartjan, die 's zondags 't trouwpak van z'n vader, dat wat vaal begon te worden, afdroeg, met z'n zwart-zijden petje, en zwarte „overhempje", en Geertje, die al meer dan een jaar in de stad diende bij de „grootheid", en die, als ze door de week een avond, en van Zaterdag tot Maandag thuis kwam, een flauwe afschaduwung meebracht van „stadschigheid". En de menschen kregen gauwer gelijk, dan ze gedacht hadden.

Geertje begon met de Woensdagavond eens over te slaan, en in de stad te blijven, en spoedig daarna ook een Zondag.

„Ze moest noodig eens een keer bij d'r vriendin blijven. Die had nou al zoo duk gevraagd, of ze niet es een Zondagje bij hun thuis kon blijven."

De week daarop vertelden een paar jongens, die 's avonds in de stad naar een ringvergaderung van de Jongelingsvereniging geweest waren, dat ze Geertje van Galen, met een vreemden meneer aan de arm gezien hadden.

Da's nou toch héél geen stel.

„Dat kan niet", zei Gartjan enkel, toen men het hem naarstig en niet zonder leedvermaak vertelde.

Maar reeds de volgende Zondag bewees Geertje dat 't wel kon.

Veel van de preek hebben de menschen die morgen niet gehoord.

Hun hoofd was vol van andere dingen.

„Zag je die twee daar naost mekaor zitten, of 't zoo heurde!"

Die Geertje was daar gisteravond mar gewoonweg ankomme stappe mit een vreemde jong. Een heele meneer ok nog!

'n Gekleurd pak, bruune schoenen an, en een hoed op! Asjeblief!"

„De ouwe Van Gaolen" had uit de kerk meer vrienden dan ooit.

„Barbier, was ie", hoorden ze.

„Kappersbediende nuumde Geertje dat.

En kwaveur zeit dat stuk kwast van een jong eigest! As 't keind mar een naam hêt!"

„Dat was nou weer een ander uuterste, van Geertje", vonden de menschen.

„Zoo'n verwaond endje mins! Kos d'r ok nog wel es tegevalle! Dâ zou je wel es zien!"

En gaandeweg helde de sympathie der

„Je mos toch moar deurzette, met die Geertje!”

menschen meer over naar de zijde van Gartjan.

„Die barrebier mos nog niet eens van de kerk zijn ok! Hij zou wel met 'r meegaon, had Geertje gezeid. Hij was niks niet vijandig, zei ze. Jawel, jawel, dat zou je mar zien!

Dat hadden d'r ook al meer gezeid, véur d'r trouwe, mar kom d'r vandaag an den dag es naor kijke!”

Gartjan, die nooit veel gezegd had, werd alleen nog wat stiller. . . .

En haalde van dag tot dag zijn schillen op „in de stad”. . . .

Hij zat nu weer iedere avond in 't bakhuis, met z'n Wulfert Floor, maar 't gebeurde wel, dat hij al de tijd geen bladzij verder kwam.

Gelukkig werden de avonden steeds korter: z'n moeder kon niet meer zien om sokken te stoppen.

Haar oogen werden te oud, en ze verlangde al maar eerder naar bed.

Gelukkig maar, dacht Gartjan: „Een mins kan ok tè veul prakkesere!”

* * *

„Die Geertje ging er ook niet op veur=

uut, de leste tied”, vonden de menschen.

„Niks niet fleurig en kleurig meer. Ze kreeg zoo'n pips snuutje, net as die stadsdeeres.”

Ze kwam ook maar zelden meer thuis, en altijd alleen.

En menigeeen dacht en vreesde het zijne.

Met Mei kwam ze thuis uit haar be=trekking.

„'t Was toch niks gedaon, dat dienen in de stad. Een noaten dat die lui altied op d'r zang hebben. En zoo'n deeren mot maor klaor staon van den vroegen murrage, tot den laoten avond; en dan nog knap verleijelijk ok, veur zoo'n jong ding alleen in zoo'n groate stad”, klaagde moeder van Gaolen, tegen wie 't hooren wilde.

En al gauw kwam men de rest ook te weten.

„Ja, mit die baordkrabber was 't uut.

Dat jong had ze nooit goed ver=trouwd. En 't was wel uut gekomme ok! Laot die me nou heel haostig getrouwd zin mit zoo'n ketoording, zoo'n heele medam! Jawel. En de week teveure nog mit Geertje uitgewis, of d'r niks an de hand was!

't Kind mog blij zin, dat 't uut is! Waggij nou, búvrouw? Ze het er anders héél wat van geweten, heur!”

Men vroeg Gartjan belangstellend of hij 't al gehoord had.

Hij knikte enkel bevestigend, en ging zwijgend zijns weegs.

Maar Zaterdagavond, toen hij van den barbier kwam, stond Geerje hem achter het dorp op te wachten.

Nu was zij 't die waagde mee te loopen, en hij 't die 't stilzwijgend toe=stond.

Lang zeiden ze beiden niets.

Toen begon Geertje onzeker:

„Gartjan, 'k heb der zoo'n spiet van, da 'k je zoo'n verdriet gedaon heb.

Mar 'k bin der veur gestraft, jong!”

Gartjan zei niets, maar pakte haar arm, als vroeger.

Toen hield Geertje 't niet langer uit.

„Jong, wat zijde goed veur me.

Wil je . . . me dan nog?”

VONDELPARK

AMSTERDAM

„Van mién kant is 't nooit uitge-
weest, Geertje!”

„O jong, as je alles es wis! 'k Bin
jou nie meer weerd . . .” snikte Geertje.

Vastberaden sneed Gartjan alle verder
spreken af.

„'k Mag jou nog altijd even geern.
En daarmee uut!” zei hij eenyoudig,
maar beslist. —

En zwijgend liepen ze naast elkaar
verder, de Eng in.

Ouwe Kaatje had uit z'n uitblijven
alles begrepen. Ze vroeg niets.

Schepte zwijgend de pap op.

Maar voor 't naar bed gaan, zei ze:

„Da mos je niet doen, Gartjan —
Die deeren het zich vergoaid!” —

Voor 't eerst in al die jaren, miste
zij in de klank van z'n stem 't onder-
worpen-gedweë —

„Moeder, daor hoef je niet over te
proaten.

'k Bin gien keind meer, en oud en
wies genogt.

Ze hèt zich vergist, en vergissen is

minschelik.”

Ze voelde 't, hier sprak niet langer
de gehoorzame jongen, maar de mán,
die wist, wat hij wilde — Ze zweeg.

De volgende avond voor 't naar
bed gaan, zei ze terloops:

„'k Hé d'r nogges over nagedocht.
Je mos toch mar deurzette, met die
Geertje!”

„'k Had et krek zoo gedocht, moe-
der,” zei Gartjan.

En twee avonden later:

„Gartjan, 'k heb d'r nog es over ge-
prakkeseerd. Je mos mar niet mit trouwe
wachte, to'k van de vloer bin.

'k Vuul dat 'et hard mindert mè me.
En dan is 't misschien mar beter, dajje
tegen die tied een vrouwspersoon in
huus heb!” Gartjan zei niets, knikte
nadenkend.

Tegen Juli trouwden ze, toen de hooi-
oogst goed en wel aan kant was.

Een week daarna vonden ze 's mor-
gens oude Kaatje dood op bed . . .